

OUT-OF-PIONEERING WORK IN UKRAINE (FIRST HALF OF THE 30 TH XX CENTURY)

The article highlights the features, content and basic forms of extracurricular pioneering work in Ukraine in the first half of the 30 th XX century. The author analyzes the activities of such forms of extracurricular pioneering work in the study period as palaces and houses of pioneers and Octobrists, outposts in residential homes and offices kolkhoz children Station children's entertainment, children's excursion and tourist station, various groups and clubs; Pioneer camps and summer recreation grounds and other facilities that contribute to effective organization for children. It was found that in the early 30 th century. appointed institutions (as opposed to school) still retained signs of movement as children's social and educational events, with his characteristic manifestations of child amateur, romantic, creative research and the public.

Key words: Pioneer extracurricular work, extracurricular institutions, palaces and houses of pioneers and Octobrists, outposts, stations children's entertainment, children's excursion and tourist stations, groups, clubs, pioneer camps.

УДК 37(09)

Кочубей Т.Д.

РАЦІОНАЛІЗМ І КАРТЕЗІАНСТВО У ПЕДАГОГІЧНІЙ СПАДЩИНІ ГЕОРГІЯ КОНИСЬКОГО

У статті здійснено аналіз курсів філософії, прочитаних Георгієм Кониським у Києво-Могилянській академії, зроблено акцент на розмежуванні вченим двох сфер – наукової і релігійної, розуму і віри, розкрито тенденції української філософської думки до раціоналізації релігійно-філософських уявлень, схарактеризовано раціоналістичні та картезіанські ідеї у педагогічній спадщині мислителя.

Ключові слова: Георгій Кониський, Києво-Могилянська академія, раціоналізм, картезіанство, філософсько-педагогічна думка.

Розвиток української педагогічної думки другої половини XVIII ст. має важливе значення для вивчення процесу становлення історико-педагогічної науки в Україні. В українській філософсько-педагогічній думці цього періоду посилюється тенденція раціоналізації уявлень, згідно з якими на освіту і виховання, крім культивування і репродукування знань, покладається завдання гармонізації почуттів і розуму. Пріоритет надається формуванню раціональної сфери особистості як чиннику впорядкування почуттів і емоцій. Одним із яскравих представників цієї тенденції був Г. Кониський. Дотримуючись позицій філософії Нового часу, він схиляється до основних положень раціоналістичної філософії і картезіанства, в яких обмежується роль Бога і підноситься роль природи. Висловлені ним ідеї є актуальними і для сьогодення та мають безперечне теоретичне і практичне значення для сучасної історико-педагогічної науки.

Аналіз досліджень заявленої проблеми засвідчує, що окремих питань торкалися П. Гагаєв, О. Захара, М. Кашуба, Б. Митюров, В. Нічик, Т. Огнева, П. Пелех, Н. Попов, М. Сухомлинов, О. Сухомлинська, З. Хижняк, О. Чорний, М. Ярмаченко та ін. Але поза межами дослідження залишилося висвітлення поглядів Г. Кониського з педагогічної точки зору.

Метою статті є обґрунтування раціоналістичних та картезіанських поглядів Георгія Кониського, які відображали загальну дійсничу тенденцію філософсько-педагогічної думки другої половини XVIII ст. і свідчили про тяжіння до раціоналізму, а також висвітлення суперечливої ситуації, яка характеризувалася боротьбою нових ідей зі старими.

Курси філософії, що їх читав Г. Кониський у Києво-Могилянській академії,

вирізняються не лише назвою, а й тематичною спрямованістю. Перший з них, прочитаний у 1747/48 рр. – "Загальна філософія перипатетиків, поділена на чотири відділи, що містить логіку, фізику, метафізику й етику, викладена згідно з думками глави філософів Арістотеля Стагірита в Києві, у рідній православній Могилянсько-Заборовській академії у 1747–1748 рр. професором, превелебним Георгієм Кониським, префектом Київської академії". Наступні два роки він викладає курс, який уже не ґрунтується на перипатетичній філософії, і має назву "Загальна філософія, поділена на чотири відділи, яка вміщує логіку, фізику, метафізику й етику, викладена у Київській академії під керівництвом найсвітлішого пана митрополита Тимофія Щербицького, найблагодатнішого куратора цієї академії, у 1749 р. преподобним отцем Георгієм Кониським" [4].

Порівняння цих двох варіантів курсу філософії дає підстави для певних висновків. Якщо перший варіант – це "загальна перипатетична філософія, викладена згідно з думками глави філософів Арістотеля Стагірита", то другий варіант відображає прагнення Г. Кониського викласти "загальну філософію" й Нового Часу з урахуванням досягнень тогочасного природознавства. У змісті цього курсу подаються відомості про філософію античного світу, розкриваються особливості боротьби основних мислителів Нового Часу – Г. Ляйбніца, Вольфа, Декарта, Гассенді, досягнення науки того часу, насамперед, астрономії та фізики.

Поглиблюючи й збагачуючи традиції, що склалися у вітчизняній філософії на той час, – прагнення до звільнення людської думки від церковних авторитетів і схоластичних догм, – він виступає як прогресивний філософ. У читаному ним другому курсі, "чітко простежується межа між двома сферами – науковою і релігійною, виразно звучить думка про дві істини – богословську і філософську (наукову), помітно розмежовані розум і віра" [4, т. 1, с. 10].

Спираючись на успіхи природничих наук, Г. Кониський також відмовляється від Бога, його зв'язку з матеріальним світом, зводячи його роль до збереження раз назавжди даних законів. Обмежуючи, зводячи до мінімуму роль Бога у Всесвіті, він тим самим підносить роль природи, називає її "внутрішнім принципом діяння природного тіла" [7, с. 149].

В українській філософській думці того часу склалася й неухильно посилювалася тенденція раціоналізації релігійно-філософських уявлень, відповідно до якої освіта і виховання, крім культивування й репродукування знань, покликані були гармонізувати співвідношення почуттів і розуму. Принцип раціональної гармонії стає нормою, яка впорядковує світ почуттів та емоцій. Тому виховання раціональної сфери мало передувати "окультурюванню емоцій". Гармонія духовного і тілесного досягається завдяки пріоритету розуму. Ідеал знання – його простота, інтелектуальна чіткість, упорядкованість [1].

Впливу цієї тенденції зазнав і Г. Кониський, який у своєму філософському курсі поглиблює раціоналістичне тлумачення Біблії, відкрито заявляє про недовіру до Святого Письма, користуючись даними досліджень, розкриває його суперечності, стверджуючи, що Святе Письмо не має нічого спільного з науковими знаннями і тому не може претендувати на довіру. Він писав: "Зауваж, тут Сонце і Місяць названі великими світилами, хоча математики вчать і з точністю доводять, що Місяць менший від усіх зірок, за винятком Меркурія і Венери; однак оскільки він дуже близький і наближений до Землі, нам він здається більшим і меншим лише від Сонця. Отже, "Мойсей" викладений не згідно з досвідом астрологів, а за загальною звичкою думати й говорити, як здебільшого робить Святе Письмо" [4, т. 1, с. 20–21].

Водночас Г. Кониський наполегливо намагається пояснити всі явища природи, виходячи з неї самої, не вдаючись до містики чи одкровення. Теологічна теза "так хоче Бог" замінюється тезою "така закономірність природи". Він дотримується думки, що матерія – природа зумовлює в тілах процеси руху і спокою. Адже "природа є принципом і

причиною руху і спокою. Це означає: які речі рухаються, тих рух зумовлює природа, і які перебувають у спокої, їхній спокій знову ж таки зумовлює природа. І тому чи рух, чи спокій є в тілах, вони мають зі своєї природи рухатися чи бути спокійними" [4, т. 1, с. 23].

Але ототожнюючи матерію з природою, Г. Кониський трактує її по-картезіанськи. Згідно з Картезієм, матерія не має активних, діяльних сил, вона є не що інше, як "протяжна річ" зі здатністю рухатися, але сама чисто пасивна, це – наповнений простір. Саме з таких міркувань випливає твердження Г. Кониського: "В матерії відбуваються народження, знищення, зростання, зменшення, поділ і розширення, отже, вона здатна до всіх змін і постійна у всякому спокої, оскільки він є межею змін" [4, т. 1, с. 15].

У цьому й полягає внутрішня суперечливість трактування Г. Кониським проблеми матерії. З одного боку, вона – як внутрішній принцип діяння природного тіла зумовлює в ньому процеси руху і спокою, а з другого – лише пасивна здатність до цих процесів. Сформульований Арістотелем дуалізм матерії як пасивного начала і Духа, як начала активності, творчості, надовго визначив розв'язання проблеми матерії в західноєвропейській і у вітчизняній філософії. Проте у трактуванні Г. Кониського "арістотелевська традиція вагомо поступається місцем традиції представників Нового Часу, і симпатії автора явно на боці цієї останньої" [7, с. 129].

Погоджуючись з Декартом у тому, що матерія-природа є пасивним принципом усіх змін у речах, Г. Кониський змушений шукати й активний принцип цих змін. Спираючись на досягнення природодослідників, він прагне знайти причину руху тіл у самих тілах. Ця причина, на його думку, цілком матеріальна: "Можна сказати, що найімовірнішою причиною руху в легких і важких тілах є легкість і важкість тіл, а не першодвигун, як уважав Арістотель; або спрямовані потоки частинок, згідно з Гассенді, або вихори матерії, згідно з Картезієм" [5, с. 353].

Отже, припущення Г. Кониського про причину руху тіл зроблене не так на основі вчення перипатетиків, скільки під впливом фізичних теорій Нового Часу, а також досягнень вітчизняного природознавства. Хоча важкість і легкість сприймаємо відчуттями, "однак їхню природу не можемо виразно знати". Із власних спостережень він робить висновок, що між тілами немає іншої різниці, крім тяжіння вгору і вниз, хіба одні густіші за інших, "і сама важкість є не що інше, як велика густота, а легкість – велика розрідженість, – то не бачу, що може бути висунуте проти цієї думки, яка, ми вважаємо, однако є нашою, хай не цілком правильна" [7, с. 129].

Варто зазначити, що вітчизняна філософсько-педагогічна думка другої половини XVIII ст., розглядаючи питання про матерію і рух, висуває на перший план ті самі питання, які були дуже важливими й характерними для західноєвропейської філософії та педагогіки XVII – кінця XVIII ст. Якщо відкинути неминучі у той період для академічної філософії теологічні нашарування, то досить чітким постає погляд на природу як на активний матеріальний першопочаток. Міркування Г. Кониського про першопричини руху і зміни речей природи, ідея саморуху природи – це вираз загальної дійсничої тенденції вітчизняної філософії другої половини XVIII ст., як і вираз її тяжіння до раціоналізму Нового Часу.

Коло питань, порушених у філософському курсі Г. Кониського, зумовлене інтересом до освоєння світу, до дослідного знання й науки, що вивчає таємниці природи. Висхідний момент у його гносеології – визнання пізнаванності світу і законів природи. Тут чітко простежується позиція деїзму: Бог, створивши цей світ і наділивши його законами розвитку, більше у цей розвиток не втручається. Людина має можливість пізнати саму себе як частину світу. Один з основних принципів гносеології, висунутий Г. Кониським, – це необхідність звільнення мислення людини від влади будь-яких авторитетів, насамперед схоластичних і церковних. Негативне ставлення професора до схоластичної філософії, яке виявилось в тому, що "він сам відмовився від читання курсу, складеного згідно з ученням перипатетиків, і уклав новий курс філософії, з новою орієнтацією, тісно пов'язаною з природознавчою наукою свого часу, зміст якої полягав у

запереченні схоластики в її ортодоксальній формі, відкиданні її догматизму" [4, т. 1, с. 24].

Аналізуючи філософські погляди Г. Кониського, цілком погоджуємося з думкою М. Кашуби, яка вважає, що "було б неправильно відкидати всі зв'язки Кониського із схоластичною традицією – його данина цій традиції ще досить значна. Але не менш значна і його боротьба з цією традицією. У читаному ним філософському курсі опротестовуються думки не лише інтерпретаторів, а й самого Арістотеля". Відкидаючи "сліпу віру в авторитети, насамперед Св. письма, професор намагається збудити у слухачів і читачів схильність та інтерес до самостійного мислення. Він переконаний сам і переконує інших у тому, що правильно пояснити природу може лише наука, яка буде свої висновки на експериментальному знанні" [4, т. 1, с. 24].

Отже, основні положення філософського курсу Г. Кониського відображають складну ситуацію перехідного періоду, позначену боротьбою нових ідей зі старими. Вони свідчать про кризу релігійної ідеології, зумовлену наступом раціоналізму і матеріалістичних природничо-наукових ідей.

Відповідно до духу гуманізму епохи Відродження Г. Кониський висуває ідеал людини, що активно мислить. Саме людина виступає у нього як активний і творчий першопочаток у процесі пізнання світу. Він не розділяє принципово людину і світ, а розглядає їх у єдності: людина – частина природи. Вона як "вінець творіння" стоїть вище від усіх речей і відображає в собі весь світ.

У трактаті Г. Кониського про людину, який увійшов до курсу філософії природи, ми не знайдемо такого детального аналізу суто психологічних ознак і якостей людини, як, наприклад у І. Гізеля. Г. Кониський більшу увагу зосереджує на аналітичній будові тіла. У нарисі "Подібні частини" він детально і послідовно описує окремі складові тіла, функціонально важливі вузли, будову хребта, шкіри, системи кровообігу. Інший його нарис – "Неподібні частини" присвячений розгляду аналітичної будови органів (зору, нюху, слуху, смаку та ін.). Щодо пізнання, Г. Кониський заперечує думку перипатетиків про наявність двох інтелектів у пізнаючого суб'єкта – інтелекту-агента та інтелекту-пацієнта, перший з яких розпізнає образи як окремі якості об'єкта, а другий – відтворює його цілісний образ. Натомість, він стверджує, що інтелект єдиний, продуктом його є знання про об'єкти, хоча шлях до знання передбачає декілька операцій: розрізнення образів і створення цілісного образу, інтуїцію, абстракцію, споглядання і дискурсію [6, с. 121].

У людині – найвищому своєму творенні – природа досягає повної досконалості, наділивши людину талантом і розумом, завдяки чому вона здатна підкоряти й пізнавати природу. З цього приводу роздуми Г. Кониського мають такий зміст: на перший погляд здається, що природа обділила людину порівняно з іншими живими створіннями. Тварини народжуються вкритими шерстю, яка захищає їх від холоду, вони від народження мають зуби, роги і швидкі ноги для добування їжі й захисту від ворога. Людина народжується гола й незахищена, без жодних засобів для збереження життя. Однак природа більш прихильна до людини, бо, "якщо людині відмовила природа в одязі й зброї, то їй даються талант і розум. Завдяки одному цьому подарункові вона може приготувати все необхідне для продовження й збереження життя, щоб відбитися від ворогів, – як свідчить досвід. І це гідне більшого подиву, ніж вона була б рогата і вкрита шерстю, бо людина може захистити себе і від спеки, і від холоду, і може перемогти найсміливіших і найдикіших звірів, слаба й повільна переслідує найпроворніших" [4, т.1, с. 27].

Разом з тим, Г. Кониський робить спробу перенести акцент з проблеми створення людини на проблему її творчої активності. Особливо цей намір простежується у його роздумах про властивості людського розуму, здатного піднятися до безконечного пізнання світу. Розум людини, стверджує він, підкорює природу своєю могутністю і винахідливістю, має необмежені можливості.

Прагнення людини до знання розглядається Г. Кониським як велика цінність. Як зазначає М. Кашуба, він сам "намагається проникнути у сутність світобудови, розкрити

закономірності явищ природи, науково обґрунтовано й зрозуміло пояснити, чому все відбувається саме так, а не інакше" [4, т.1, с. 27]. Вивченню операцій розуму Г. Кониський присвячує окремий розділ філософського курсу – логіку.

Як відомо, Г. Кониський – один із небагатьох викладачів Києво-Могилянської академії, хто включив етику (розділ, що не був обов'язковим у програмі академії) у свій філософський курс. Завдання етики, яка керує людськими діями, на його думку, визначається тим, щоб шукати і навчати, в чому полягає найвище добро або найвище благо і щастя [7]. Це може проявитися не інакше, як через розкриття того, що людину найбільше вдосконалює.

Виходячи з того, що мета людського життя – блаженство і щастя, він розкриває сутність цих понять, проводить чітку межу між двома аспектами найвищого блага: одне блаженство – це той стан, який "приготував людині Бог" у потойбічному житті, благо, очікуване з небес; таке блаженство вивчають теологи, які займаються надприродними речами; друге – блаженство у земному житті, воно досягне для людей як результат їхньої діяльності. Людина, наголошує він, народжена для щастя, воно дається їй Богом. Однак сенс життя не в тому, щоб спокійно й безтурботно очікувати такого блага у потойбічному світі. Людина повинна "шукати у цьому смертному житті те, що є найвищим щастям", адже "досягне блаженство можливе тут, на землі" [4, т.1, с. 36].

У "Етиці" Г. Кониський заперечує ідею "божого промислу". Немає у його вченні фаталізму і визнання абсолютної свободи волі. Як і інші діячі цього періоду, Г. Кониський розглядає волю як "активну вільну властивість раціональної душі, яка стосується добра і зла, як воно подане інтелектом" [3, с. 505]. Волею людини може рухати як вона сама, так і Бог. Але ангели та інші люди можуть впливати на волю вчинки через об'єкт, на який вони скеровані [2, с. 430–433]. Побудженою він називає дію волі, "для якої воля є безпосередньою основою, чи яку вона побуджує з себе самої і для самої себе, як само хотіння" [2, с. 440]. Примусові дії можуть мати як внутрішні, так і зовнішні причини. До внутрішнього примусу Г. Кониський відносить чуттєві бажання, до зовнішнього – впливи зовнішніх об'єктів.

Людина у нього – особистість, керована розумом, отже, вона може усвідомлювати мету життя, здатна до цілеспрямованої діяльності. У свідомості людини відбувається боротьба мотивів, вона вибирає кращі, переборює гірші схильності – і в цьому її свобода на шляху до мети. Завдяки розуму людина усвідомлює впливи, що відповідають її схильностям, і водночас сама може активно впливати на поведінку інших людей. У цих міркуваннях професора "звучить мотив соціальної детермінованості поведінки людини з яскраво вираженим утилітаризмом" [4, т.1, с. 38].

Вчинки людей мислитель поділяє на три види: загальні вчинки, пристрасті і чесноти та вади. Люди чинять дії добровільно, за своїми бажаннями, за своєї волі. Саме такі вчинки він називає людськими. Щоб діяти, людина повинна усвідомлювати свою волю, своє бажання, мету, до якої вона прагне, і спосіб дії. Якщо мета і дії є зовнішніми щодо людини, то воля є тим, що дається у пізнанні себе. А оскільки воля може скеровуватися і Богом, то, за Кониським, пізнати себе – це ще й пізнати Бога.

У Г. Кониського, на відміну від І. Гізеля, немає поняття мотиву вчинку, але він розрізняє добровільне і вільне, недобровільне і примусове. Вважаючи, що причиною примусового вчинку може бути незнання або чужа воля, він говорить про мотиви негарних вчинків. Незнання розглядається ним у двох аспектах: як незнання факту і незнання права на вчинок. Незнання себе, вважає Г. Кониський, може бути "переможене і подолане з певним старанням", тоді як небажання знати себе і Бога в собі є підставою для гріховної поведінки.

Добрі дії Г. Кониський кваліфікує як такі, що узгоджені зі здоровим розумом, який "добре знає закони Бога і природи", а також "мудро судить про всяку справу із прописаних законів". Керування собою для людини означає певним чином спрямовувати свої пристрасті, або афекти, які людині дав Бог, "щоб за їхньою допомогою намагалася

осягнути добро і, будучи в силі уникнути зла, прийти нарешті до кінцевої мети". Афекти педагог образно називає хвилюваннями "свідомої душі в очікуванні добра чи зла", або "чуттєвим бажанням щодо задуманого добра чи зла" [4, т. 1, с. 442]. Причинами пристрастей він вважає чуттєві бажання, які мають фізіологічне коріння, та уяву. Загалом Г. Кониський вирізняє одинадцять пристрастей: любов, туга, радість, ненависть, відраза, сум, надія, відчай, страх, відвага, гнів. Шість пристрастей "служать, щоб показати просто добро і зло", і "відносяться до пристрастного бажання". На думку мислителя, три – любов, туга, радість – належать до добра, а три інші – ненависть, відраза, сум – до зла [4, т. 1, с. 443]. На його думку, "мудрець не придушує пристрастей, а керує ними і стримує. Мудрий буде любити, інші будуть палати від любові; в інших буде паніка, в нього обережність; в інших бурхлива веселість, у нього спокійна радість і врівноважена безтурботність; розумний буде гніватись, але не шаленіти, буде зітхати, страждати, але не голосити, ні потопати в сльозах. Нарешті є така відмінність між розумним і нерозумним: цей є рабом, а той господарем афектів. Щодо того, що розумного щось перемагає, то це стається або через невимушені хвилювання, які нам непідвладні, або вони викликаються нестійкістю характеру, сила якого не є такою, щоб перебороти всяку силу" [4, т. 1, с. 446].

Отже, йдеться про утилітарне розуміння діяльності людського розуму, який обмежує волю у проявах її свободи. Знати себе, володіти своїми пристрастями підвладно лише розумній людині. Ця ідея становить один з позитивних моментів етичного вчення Г. Кониського.

Вплив ідей раціоналізму відчувається у вченні Г. Кониського про чесноти і вади. Людина сама здатна визначити середину між двома крайнощами, і ця розумна середина є чеснотою. Таке тлумачення підносить роль людини, її активність, ініціативу, підвищує цінність виховання. Адже чесноти – це добрі схильності, вдосконалені вихованням, а вади – погані звички, які можна свідомо змінити у кращий бік. І добрі вчинки, і пристрасті, і чесноти, і вади – все це підвладне людині, вона сама керує своїм життям, спрямовуючи себе на добрий чи хибний шлях.

Цим самим висловлюється прогресивна для свого часу думка про те, що мораль індивіда зумовлюється утилітарними мотивами, ставленням цього індивіда до інших людей і розумінням мети своїх вчинків як добра для себе.

Створена Г. Кониським етика характеризується моральними нормами в душі "великих гуманістичних традицій, вивчення й прославлення людини і людського". Релігійно-ідеалістичному світорозумінню з його аскетичними, песимістичними поглядами на земне життя протиставляється гуманізм з палким прагненням допомогти людині зробити її життя осмисленим і повноцінним. Як зазначає М. Кашуба, "вирішуючи проблему смислу людського буття у руслі традицій евідемонізму Демокріта – Епікура, Кониський наслідують проголосити щастя й земні радощі вищим ідеалом і принципом життя". В основу розв'язання цієї проблеми він покладає "кардинальний постулат своєї концепції: людина – істота, що відчуває, життя з притаманною їй властивістю відчувати – першопричина, умова і природна основа щастя" [4, т. 1, с. 41].

Отже, етику Г. Кониського розглядають як своєрідну вершину етичної думки, що набула розвитку в Києво-Могилянській академії. По-перше, за хронологією, і, по-друге, за своїм змістом, обсягом і глибиною порушених питань. Людина, на думку філософа, за своєю природою, як і все живе на землі, схильна і прагне добра. Ця здатність людської природи не зводиться лише до глибокодумних розмірковувань, вона виявляється у повсякденних вчинках, почуттях, матеріальних потребах кожного індивіда.

Подальшого дослідження потребує курс етики Якова Козельського як видатна пам'ятка української педагогічної думки.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гагаев П. А. Культурно-исторический аспект развития отечественных философско-педагогических учений : дис. ... докт. пед. наук : 13.00.01 "Общая педагогика, история педагогики и образования" / Гагаев Павел Александрович. – Волгоград, 2000. – 518 с.

2. Кониський Г. Моральна філософія, або Етика / Г. Кониський // Філософські твори : в 2 т. – К. : Наукова думка, 1990. – Т. 1. – С. 385–474.
3. Кониський Г. Філософія природи, або Фізика. Кн. шоста / Г. Кониський // Філософські твори : в 2 т. – К. : Наукова думка, 1990. – Т. 2. – С. 425–505.
4. Кониський Г. Філософські твори : в 2 т. / Георгій Кониський ; редкол. : М. М. Верников [та ін.]. – К. : Наукова думка, 1990. – (Пам'ятники філософської культури українського народу). – Т. 1. – 494 с.; Т. 2. – 572 с.
5. Конисский Г. Философские заключения / Г. Конисский // Из истории философской и общественно-политической мысли Белоруссии. – Минск : Изд-во АН БССР, 1962. – С. 47–64.
6. Проблема людини в українській філософії XVI–XVIII ст. / НАН України, Ін-т українознав. ім. І. Крип'якевича ; ред. М. В. Кашуба. – Львів : Логос, 1998. – 239 с.
7. Развитие прогрессивной философской мысли русского и украинского та белорусского народов у XVII–XVIII ст. – К. : Наукова думка, 1978. – 168 с.

Кочубей Т.Д.

*РАЦИОНАЛИЗМ И КАРТЕЗИАНСТВО В ПЕДАГОГИЧЕСКОМ НАСЛЕДИИ
ГЕОРГИЯ КОНИСКОГО*

В статье проанализировано курсы философии, прочитанные Георгием Кониским в Киево-Могилянской академии, сделано акцент на разграничении ученым двух сфер – научной и религиозной, разума и веры, раскрыто тенденции украинской философской мысли к рационализации религиозно-философских представлений, схарактеризировано рационалистические и картезианские идеи в педагогическом наследии мыслителя.

Ключевые слова: Георгий Кониский, Киево-Могилянская академия, рационализм, картезианство, философско-педагогическая мысль.

Kochubey T.D.

*RATIONALISM AND CARTESIANISM IN PEDAGOGICAL HERITAGE OF GEORGIY
KONYSKY*

The article analyzes the philosophy courses read by Georgiy Konysky at Kyiv-Mohyla Academy, a focus is made on distinguishing by the scientist of two spheres - science and religion, reason and faith, the article reveals the tendencies of Ukrainian philosophical thought to rationalization of religious and philosophical ideas, it characterizes rationalist and Cartesianism ideas in pedagogical heritage of the thinker.

Key words: Georgiy Konysky, Kyiv-Mohyla Academy, rationalism, Cartesianism, philosophical and pedagogical thought.

УДК 378.14:62(477) (091)

Оршанський Л.В, Скварок М.Ю.

***ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТКУ
ВІТЧИЗНЯНОЇ ІНЖЕНЕРНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ***

У статті розглянуто історичний аспект становлення та перспектив розвитку вітчизняної системи інженерно-педагогічної освіти в сучасних умовах входження України до Європейського освітнього простору.

Ключові слова: система, інженерно-педагогічна освіта, професійно-педагогічна підготовка.

З'ясування історичного аспекту становлення і розвитку вітчизняної інженерно-педагогічної освіти, які розкривають її специфіку як самостійного, профільного різновиду професійної освіти, дозволяє на основі набутого попередниками досвіду розкрити сучасні тенденції та здійснити проектування перспективних стратегій організації цієї важливої освітньої галузі.